ՀԱՍՑԷ — ՃԷՊԷԼ ՆՈՒՀԷՐ
ՓՈՂՈՑ. ՓՈՍԹԱՐԿՂ ԹԻՒ 382
ՀԱԼԷՊ, ՍՈՒՐԻԱ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՏՆՕՐԷՆ՝
ՏՕԲԷ. Խ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԵՓՐԱՏ
ՕՐԱԹԵՐԹ

جريدة يومية سياسية ارمنية
المدير المسئول الطيب خ بوغوصيان
العنوان — حلب — شارع جبل النهر
ص البريد ٣٨٢

ՀԻՆԳՇ. 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1946 — ԹԻՒ — 2549 — ՁԵՌՔԷ ՀԱՏԷ 20 Ս. Դ. — الخميس ٧ شباط ١٩٤٦ — السنة ١٩ العدد ٢٥٤٩

ՆՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՔԱՈՍԷՆ ԱՐՇԱԿԱՒԱՆ

ԱԶԳԱԿ ՇԱԲԱԹՍԵՐԵԱԿը վերջերս ձերբազատուեցաւ կարգէն՝ Սասունցիի խնամակալութենէն։

Այս ձերբազատման բերումն է անտարակոյս՝ վերջին երկու շաբաթներու խմբագրականներուն մարտական ելոյթը։

Սասունցին անուշ ապուշ մը՝ էր և զուարճալի զրկվաբ-խմբագիր մը։ Իսկ ներկայ խմբագրականները գրողը կը ներշնչուի դաշնակցական մարտական ոգիէն։

Փակագիծ մէջ նշելէ վերջ այս կէտերը, անմիջապէս ըսենք՝ մենք համաձայն ըլլալով ԱԶԳԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ 1 Փետր.-ի թիւի առաջին խմբագրականին, նոյնութեամբ կամ զրեթէ նոյնութեամբ կարդացինք զայն հոս, առնելով վերնագիրները գրաբար ԱԶԳԱԿԻՆ.— ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱՈՍ, ՀԱՆՐՍՑԻՆ ԱՐՇԱԿԱՒԱՆ—։

Ահաւասիկ այդ խմբագրականը իր գլխաւոր մասերուն մէջ։

«Մեր հանրային կեանքը դարձած է կատաբեալ պիտակաւոր մը։ Հրապարակի վրայ, ամէն զոր-ծէ մէջ այսօր կարող էք տեսնել մարգիկ, որոնք բնաւոյն պայմաններու մէջ համարձակութիւն պիտի ունենային երեւնալու ժողովուրդին, իսկ այսօր ա-սպարելի հովերով կը սնանքն չորս դին։»

Վերի տողերով պատկերացուած իրականութիւնը տեսնելու և հասատաւելու համար անկամ մը հաճելի է հանգիստլով... Առաջնորդարան։

«Պատերազմի յաջորդող բարոյական տագնապի դրսեւոր է այս, սովորական երեւոյթ մը, երբ ընդհանուր անբարոյականութենէն օգտուելով, կասկածելի նկատիներ կը ջանան ցուցադրել իրենց փոքրիկ ե-սերը։»

Որոնցմէ զգուշանալու չափ ձանձրացաւ մեր հասարակութիւնը։

«Գուանագեղ, պատահական և արկածախնդիր մարդ-խմբակներ՝ այս ու այն կողմ անոնց հայրենասիրութեան պատուանշանին տակէն կ'երեւին բովանդակ գարշանքը իրենց կառուցուածքին, և որոնք իր ալ ինքզինքին ազատ զգալով հանրային պատասխանատուութենէն, հակամէտ են երեսուն արծաթի ծախելու իրենց խիղճն ու հոգին։»

Արկածախնդրութիւնը մենաշնորհ ըրած մարդոց-մը՝ ամենուն ծանօթ է արդէն, որոնք իրենց դրամի խմբամանքն ու հոգին ծախած են մէկ երրորդով երեսուն արծաթին։ Հայրենասիրական ո՛չ պատուանշան կրնայ ծածկել անոնց բովանդակ դիմագիծն ու գարշանքը, անոնց գէռ ծախուած հոգին ու հոգին։

«Մարդիկներ, որոնք օրը տասն անգամ կարող են ծանուլ իրենց սրբութիւնները և պատրաստ են պարտական ժողովուրդի վերջին համրանքն ալ զոհելու՝ շահերու համար, այսօր կը ձեւանան պանձանդիր ցեղի գոյութեան։»

Ուրիշներ, նո՛յն խմբակէն, որոնք Հայրենիքը կը գրկուծեն օրը եօթանասուն անգամ, Մայր ըլլալուն համար հաւանաբար և պատրաստ են սեպհական ժողովուրդի վերջին համրանքն ալ զոհել, աւելցնելու համար ծախու համրանքն ի մեջ... թերթերուն և ամբոխներուն համար նորահրէշ պսակաւոր գրքեր։

Ցաղրդով՝ կը շարունակենք։

ՓՐՕՖ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
ԱՆԴԱՄ Ս. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Մ. Ազգերու Կազմակերպութեան Ընկերային և տարեկան Ճանձնախումբի Սովիէթ Պատուիրատուութեան անդամ է հայազգի Փրոֆ. Ցարութիւնեան։

ՁԳ ՅԻՒ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԵՐՈՒԱՇԷՄ, 5.— Անդարայի ճախնական գեսպանատան արգելափակուած 33 պաշտօնեաներ հոս եկան։ Սակայն թոքի պիտի ուղեւորին։

ՄՈՍԿՈՒԱ, 5.— Սովիէթ Միութեան Դիտուութիւններու Ակադեմիան կը ծանուցանէ, որ զբաղած է լուսինի հետ շփման մէջ մտնելու կարելիութիւնները։

ՊԷՐՆ, 5.— Քանի մը օրէ իվեր, զօրաւոր երկրաշարժներ տեղի կ'ունենան Զուրիցիոյ մէջ։ Երէկ, նորէն ց ցուցմ մը եղաւ Պէրնի մէջ։ Վալէի շրջանին մէջ, նմանապէս։ Թէպէտ ցնցումները զօրաւոր եղան, սակայն լուրջ անդրադարձներ չունեցան, այս անգամ։

ՓԱՐԻԶ, 5.— «Ժողովուրդներու Կոմիսարներու Խորհուրդը» կը ծանուցանէ, որ մինչև 1946 Ցունուար 1, 650,000 բնակութեան տուներ շինուած են Ս. Միութեան մէջ։

Մ. ԱԶԳԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆ, 5.— Այսօր, գիշերը ուշ ատեն, Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ պիտի ունենայ, շարունակելու համար յունական հարցի վիճաբանութիւնները։

Երէկուան նիստին, Խորհուրդը կատարեալ անելի մը հանդիպած էր։ Կը կարծուի, որ այսօր այդ անելը վերջ մը գտնէ։

ԼՈՆՏՈՆ, 5.— «Նիւզ Քրոնիքլ»ը, մեկնաբանելով յունական հարցին շուրջ սովիէթանգլիական վիճաբանութիւնները, կը գրէ. «Պ. Վիշինսքիի և Պ. Պէվինի մենամարտը ծայր առաջման զբաղեալ էր»։

ԼՈՆՏՈՆ, 5.— «Տէյլի Հէրըլտ» կը գրէ, թէ Մ. Ազգերու Ընդհ. Քարտուղար Պ. Թ. Լի պահանջեր է, որ Մ. Ազգերու երկրորդ նիստը տեղի ունենայ առաջիկայ Սեպտեմբերին։

Մ. Ազգերու նիստերուն տեւական վայր մը որոշելու յանձնախումբը մասնակցած էր Նիւ Եորքէն մօտաւորապէս 45 քիլոմէթր հեռու գտնուող Կրինիչ աւանը։ Սակայն, Նիւ Եորքցի մեծահարուստներ, որ այս շրջաններուն մէջ «Վիլլա»ներ ունին, բողոքներ կը զրկեն այս ընտրութեան դէմ։ Անոնք կը վախնան, որ իրենց դաշտային անգործութիւնը խանգարի, Մ. Ազգերու ժողովով։

ԼՈՆՏՈՆ, 5.— Ընկերային, Մարդկանական և Մշակութային Ճանձնախումբը այսօր ևս նիստ մը ունեցաւ, զբաղելու համար Եւրոպայի տարագրեալներու տեղաւորման խնդրով։

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՁՈՒՆԿ ՔԻՆԿ, 5.— Զինական քաղաքական խորհրդակցական խորհուրդը վերջացուց իր աշխատանքները։ Արդիւնքները չատ գոհացուցիչ են։ Եթէ կեդրոնական կառավարութեան և համայնավարներու միջև, այս առիթով, կնքուած համաձայնութիւնը ամրողջովին և օրինապէս կիրարկուի, Զինաստան մխոցած երկիր մը կը դառնայ։

Մինչև չինական նոր սահմանադրութեան զբաղումը, առժամեայ համագործակցական կառավարութիւն մը պիտի կազմուի։ Ըստ լաւատեղեակ շրջանակներու, այս փոխանցման կառավարութեան գերակշռող տարրը կեդրոնական կառավարութիւնը պիտի ըլլայ։

ԼՈՆՏՈՆ, 5.— «Մանչէսթրը Կարտիըն», մեկնաբանելով չինական այս մեծ համաձայնութիւնը, կը նշէ, թէ Զինաստանի մէջ, ի վերջոյ, «տրամաբանութիւնը և հանդուրժողութիւնը յաղթեցին»։

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՉԵՄ ՀԱՄԱՏԱՆ»

ՈՒԱՇԻՆԳԹՕՆ, 5.— Զօր. Այզընհաուըր, Ամերիկեան Սպայակոյտի պետը, յայտարարեց ժողովի մը առջև. «Խաղաղութեան չեմ հաւատար»։ Ան ցաւ յայտնեց, որ պատերազմի ընթացքին ձեռք բերուած համերաշխ ոգին չկրցաւ վերապրիլ՝ յետպատերազմեան այս շրջանին։ Ապա, աւելցուց, որ Մ. Նահանգները պիտի չանտեսեն սպառնացող վտանգը և իրենց առաքելութեան հաւատքը պիտի կրնան պահել։

15000 ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԱՆ
ՆՆ՝ ՅՈՐԴ ԳԷՏՐԱՌԹԻՄԷՋ

ՌԱՏԻՈՆ ԿԸ ՀԱՂՈՐԴԷ

ՊԷՏՐՈՒԹ, 5.— Սովիէթական Հայաստան նեղ գաղթելու համար, ցարդ 15,000 հայեր արձանագրուած են, Պէյրութի մէջ։ Արձանագրութիւնները կը շարունակուին։ Այս շաբթուան ընթացքին Դամասկոսի և Հալէպի մէջ ալ պիտի սկսին նման արձանագրութիւններ։ Իսկ հոս, Պէյրութի մէջ, արձանագրուողներէն մաս մը սկսեր են ծախել իրենց զոյքերը։

ՍՈՎԻԷԹԵՒԻՐԱՆԵԱՆ
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹԷՀԷՐԱՆ, 5.— Թէհրանի սովիէթական դեսպանը պաշտօնապէս տեղեկացուց Իրանի կառավարութեան, որ պատուիրակութիւն մը զրկէ Մոսկուա սովիէթիրանեան բանակցութիւններուն սկսելու համար։

Իրանեան պատուիրակութիւնը պիտի գլխաւորէ Վարչապետ Դ. Սուլթանէհ։

ԹԷՀԷՐԱՆ, 5.— Իրանեան պաշտօնական մամուլը մեծ գոհունակութեամբ կը յիշատակէ Սթալինի շնորհաւորական հեռագիրը։ Արգարեւ, Սարարպետ Սթալին, երկու օր առաջ, Դ. Սուլթանէհին հեռագիր մը զրկած էր, որով կը շնորհաւորէր զայն՝ Սովիէթ Միութեան հանդէպ որդեգրած իր բարի դիտաւորութիւններուն համար։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ
ՕՏԱՐ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՀԵՌԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԱՊԱՀՈՎ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԻՒ

ԴԱՄԱՍԿՈՍ, 5.— Երէկ, Սուրիական կառավարութեան հրապարակած հաղորդագրութիւն մը կը յայտնէր, որ Սուրիական հարցը, իրենքնիր, Ապահովութեան Խորհուրդին առջև պիտի դրուէր։

ԼՈՆՏՈՆ, 5.— Սուրիական և Լիբանանեան պատուիրակութիւնները վերջնական հրահանգները ստացած են իրենց կառավարութիւններէն, օտար բանակներու այդ երկիրներէն հեռացման խնդիրը Ապահովութեան Խորհուրդին առջև դնելու։

ՓԱՐԻԶ, 5.— Սուրիոյ և Լիբանանի Մ. Ազգերու պատուիրակութիւնները այսօր պաշտօնական գիտում մը կատարեցին Ապահովութեան Խորհուրդին, օտար բանակներու հեռացման առընչութեամբ։ Ապահովութեան Խորհուրդը օրակարգի վրայ անցնել ընդունած է։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄՏԱՎԱԽԱԿԸ

ԼՈՆՏՈՆ, 5.— «Թայմզ»ի Իսթանպուլի թղթակիցը կը հեռագրէ, թէ Թուրքերը գոհ են Ապահովութեան Խորհուրդի սովիէթիրանեան վիճաբանութիւններու արդիւնքէն։

Թղթակիցը, անդրադառնալով յունական խնդրին, կը շարունակէ. «Թուրք մեկնաբանողները կը նշեն, թէ Պ. Պէվին չսահմանափակուեցաւ միայն Յունաստանով. այլ, ամբողջ Պալքանեան հարցերը յարոյց։ Այսպէս ընելով, Պ. Պէվին առիթ մը կը ստեղծէ Պալքանեան խնդիրը վերանկատելու։ Ինչպէս և անոր տրամաբանական լուծման կարելիութիւն մը որ պիտի անհետացնէր միջազգային բախումի գլխաւոր պատճառներէն մէկը։ Թուրքերը շատ երջանիկ պիտի ըլլան, եթէ Պալքանեան գժուարութիւնները հարթուին չափաւորութեան ոգիով որ ցոյց տրուեցաւ իրանեան հարցի վիճաբանութեան միջոցին։

ՅԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՈՒՐԻԱՅԻ շատ մը երեսփոխաններ բողոքեցին մամուլի ազատութեան սպառնացող կարգ մը եղելութիւններու դէմ։ Ասոր հետեւանքով, Ներքին Նախարարը ներում շնորհեց երեք կալանաւորած թերթերու, «Էլ Նիսալ», «Ալէֆ Պա» և «Էլ Հաուատ»։

ՍՈՒՐԻՈՅ Արդարութեան Նախարարը, հարցուցմի մը պատասխանելով, յայտարարած է, որ խառն դատարաններու լուծման համար ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ խորհրդարանի Մարտ նիստին։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ, անցած շաբաթ օր շուկաները փակուեցան և ցոյցեր տեղի ունեցան։ Ամբոխը կը գոռար. «Անկցի՛ Սիմենիզմը, Պաղեստինը արաբական է»։

ԷԿ ԵԿՆԵՐԻՈՎ

ՀԱՅ ՍՈՎԻԵԹԱԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԵԱՆ

ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց՝ Ն. ԶԱՐԵԱՆ

Հազարամեակների խորքից եկող հայ գրականութիւնը՝ ժողովրդի, պետական և կուլտուրական գոյութեան համար մղած պայքարի պոէզիան է։

Սրանով չի նեսմանուում, ընդհակառակը՝ մեանում է հայ գրականութեան համամարդկային դիրքը, որ ճանաչել ու բազմիցս գրաւել են՝ շնարհիս անվիճելի հեղինակութիւնները՝ Լորդ Բայրոն, Ռ. Ուայլդեն, Մ. Գորկի, Վ. Բրիւսով ուրիշ շատեր։ Մեր ժամանակի մեծագոյն մը՝ Ի. Վ. Սթալինը հայ ստեղծագործական անճարի ազնուագոյն գոհար՝ «Սասունցի Դաւիթն» նուանեց հայկական մեծ էպոս։ Այդ էպոսը՝ մեր ժողովրդի պատմութեան գեղարուեստական խըտացումն է, մեր ոգու բիւրեղացումը, իր մարդային ամենավսեմ առաքինութիւններով,

Իր աղէտաւոր ճակատագրի հարուածների տակ, հայ ժողովուրդը մեզանից վեց հարիւր տարի առաջ, վերջնականապէս կորցրեց իր բազմադարեան պետականութիւնը, բաժանուեց հարիւր բնակութիւնների միջև, տարածուեց աշխարհի չորս ծագերը։ Բայց, նա երբեք չհաշտուեց իր տարեան վիճակի հետ։ Բնաւ չդադարեց իր կորցրած անկախութեան վերականգնումը երազելուց։ Այդ երազով է լուսաւորուած 19դ դարի և 20դ դարի սկզբի հայ գրականութիւնը։ Խ. Աբովեանի, Գ. Դուրեանի, Մ. Նալբանդեանի, Ռափֆու, Ե. Նարտունու, Ցովհ. Թումանեանի, Աւ. Իսահակեանի ազատարար պոէզիան։ Բայց, հայ ժողովուրդը չէր սահմանափակուում միայն երազելով։ Նա պայքարում էր, ազատութեան համար, ամրան թափում։ Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ, նա ազգովին կանգնեց միացեալ ազգերի կողքին։ Կուռեց վիլհելմեան Գերմանիայի և նրա արբանեակների դէմ։ Սուլթանական Թուրքիան, մասսայական կոտորածներով և տեղահանութեամբ, պատասխանեց հայ ժողովրդի ազատասէր պայքարին։ Նրան՝ արմատախիլ վտարեցին իր պատմական հայրենիքից։ Այն հողերից, որ արբաղարձած են նրա մօտիկ ու հեռաւոր նախնիներաց շերմներով։ Հայ ժողովուրդը կանգնած էր խաչա բնաջնջման առաջ,

«Կանգնած էր նա անդունդի մօտ անօգնական ու լքեալ ծ

Արիւնակից և այլ ազգի ասիներից անարգուած,

Մահուան կարմիր մրրկիների ամենակուլ բերանում՝

Նա յանդուգն բազուկներով մի նոր ելք էր որոնում

Ազատաբար Հոկտեմբերի քայլերն այնժամ թընդացին։

Ն. Զարեան «Սասլին»

Սովետական Ռուսաստանը՝ օգնութեան ձեռք մեկնեց հայ ժողովրդին, և դուրս բերեց նրան մահուան նգաւնդից, բանալով նրա առաջ ազատութեան և ազգային վերածնութեան լուսաւոր հեռանկարները։ Լենինի և Ստալինի ազատարար առաջնորդութեամբ, հայ ժողովուրդն իրականացրեց իր բազմադարեան երազը, վերականգնեց իր կորցրած պետականութիւնը։ Վերածնեց հայ ժողովուրդը։ Վերածնեց նաև, նրա գրականութիւնը, որ, նախ, սովետական վերջին տարիներին թեզգրաւում էր չօվինիստական յետադիմական գաղափարախօսութիւններով և նեազում։ Սովետական Հայաստանում ստեղծեց նոր գրականութիւն՝ «սովետական գրականութիւն»ը, որ հարազատ հայելին է հայ ժողովրդի պետական վերածնութեան ու մեծ հեռանկարների։

Սովետական Հայաստանը բոլորում է իր գոյութեան 25 տարին։ Սա մի աննշան ժամանակամիջոց է՝ հայ պատմութեան հազարամեակների մէջ։ Բայց, ինչքան շատ է կատարած այս կարճ ժամակնում։ Ցարական Ռուսաստանի յետամնաց նահանգը վերածեց ինքնուրոյն սոցիալիստական մի ռեսպուբլիկայի՝ իր հայաչէն ու յարգանքն մայրաքաղաքով, իր քաղաքական, տնտեսական և կուլտուրական ամուր հաստատութիւններով, իր ազգային ոճով ու կենցաղով։

Վնասակար տնապարծութիւն կլինէր, եթէ մենք ասէինք, թէ սովետական գրականութիւնը լիովին արտացոլում է՝ հայ ժողովրդի նոր գոյավիճակը, ողջ խորութեամբ ու լայնութեամբ, խընդիրների բազմառատ բարդութեամբ, հեռանկարների մեծութեամբ։ Դրան մենք դեռ պիտի հասնենք։ Բայց և այնպէս, այս 25 տարեայ ընթացքում, ըստեղծուեց մի գրականութիւն, որի մշակներից շատերը կմնան, հայ ժողովրդի պատմութեան մէջ, նրբա ոգու լաւագոյն դարբինների կողքին։ Սովետահայ գրականութեան անգրանիկ երկերից մէկն է Աւ. Իսահակեանի «Սասնա Մհեր» պոէմը, որ գրեց ռեւոլուցիայի առաջին տարիներին, նրա գաղափարական ազդեցութեան տակ։ Հայ դասական պոէզիայի հսկան՝ քարանձաւից լոյս աշխարհ բերեց հայ ժողովրդի դարաւոր պայքարը խորհրդանշող հերոսին, և դրանով հաստատեց սովետական կարգերի ազատարար նշանակութիւնը՝ իր ժողովրդի համար։ Իսահակեան՝ իր կաղնեայ հասակով՝ կանգնեց սովետական կարգերի ազատարար նշանակութիւնը՝ իր ժողովրդի համար։ Իսահակեան՝ իր կաղնեայ հասակով՝ կանգնեց սովետական հողի վրայ, և նրա շուրջը ծաղկում ու շառաչում է սովետական գրականութեան երիտասարդ անտառը։ Այս 25 տարեայ ընթացքում, ամրացան և արդասաւորեցին մեր գրականութեան այնպիսի փայլուն տաղանդներ, ինչպիսիք են Դ. Դեմիրճեանն ու Սա. Զօրեանը։ Նրանց բազմաթիւ երկերում, արտացոլուած են հայ ժողովրդի նոր կեանքն ու գիտութիւնը։ Նրա կառուցողական խանդաղատութիւնն ու լաւագոյն ազգային երազները։ Դ. Դեմիրճեանի «Քաջ Նազար» սատիրական գրաման և «Վարդանանք» պատմական վէպը, Սա. Զօրեանի «Խընձորի այգին» և «Պապ թազաւորը», այդ հեղինակների բազմաթիւ այլ երկերի հետ միասին, կմնան հայ ժողովրդի ստեղծագործական գանձարանում նրա լաւագոյն նուաճումների կողքին։

Միայն Սովետական Հայաստանում էր հնարաւոր մի այնպիսի մեծագործութիւն, որպիսին էր հանդուցեալ ակադեմիկոս Մ. Արեղեանի «Հայ գրականութեան պատմութիւնը», որի Ա. հատորը լոյս տեսաւ, այս տարի։ Դա՝ հայ գրականութեան պատմութեան մեծագոյն երկերից մէկն է, անսահման հմտութեան, անխոցելի տրամաբանութեան և ջերմ հայրենասիրութեան մի երկարակուռ հիւսուածք։

Գերմանա—ֆաշիստական բարբարոսների դէմ ուղղուած ազատագրական պատերազմում, որի անձնուրաց մասնակիցն էր հայ ժողովուրդը, առաջացան գրական երկատարդ ուժեր, որոնցմով իրաւամբ հպարտանում է հայ ժողովուրդը։

Պատերազմի օրերին, նոր թափով ու ոգեւորութեամբ հնչեց Գ. Սարեանի քնարը։ Հրաչեայ Քոչարը, ռազմաճակատի բլինդաժներում գրած իր պատմուածքներով ու ակնարկներով, շիկացնում էր հայ ռազմիկների ոգին, մղում նրան՝ դէպի նորանոր սխրագործութիւններ։ Նոյն գործն էին կատարում Վ. Անանեանը, Հ. Մկրտչեանը, և այլ բազմաթիւ գրողներ։ Աւելի քան քառասուն սովետահայ գրող մասնակցեցին՝ Հայրենական պատերազմին նրա զանազան ճակատներում առաջին դծերի վրայ։ Հարըստացան նոր կենսափորձով, և հարստացրին մեր գրականութիւնը, նոր երկերով։

Սովետական կարգերի ծնունդ են բանաստեղծական այնպիսի թարմ տաղանդներ, ինչպիսիք են Ցովհ. Շիրազը, Ադաւնին, Ս. Կապուտիկեանը, Հ. Սահակեանը, Մ. Մարգարեանը, Գ. Էմինը, Հր. Ցովհաննէսեանը։ Վերջին տարիները, սովետահայ գրականութեան մէջ, առաջ են գալիս բազմաթիւ խոստումնալից սկսնակներ, որոնցմով ապահովուած է գալիք բարգաւաճումը։

Սովետահայ գրականութիւնն այսօր հասել է՝ զարգացման մի այնպիսի աստիճանի, երբ մենք կարող ենք հպարտութեամբ նշել՝ նրա խոշոր նուաճումներն ու յաջողութիւնները։ Մեր գրականութիւնը շարունակում է անցեալի ազատագրական ուղին։ Առաջադեմ նման, հայ գրականութեան տիրապետող չեչոը հայրենասիրութիւնն է։ Բայց, սա արդէն նոր, աւելի բարձր տիպի հայրենասիրութիւն է, լուսաւորած ժողովուրդների ստալինեան եղբայրութեան վսեմ գաղափարով։

Սովետական Հայաստանը ծնում է իր պետական ինքնուրոյնութեան փառաւոր 25—ամեակը։

(Շար.ը Յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստան անցեալի մը բաղձալի յուշարարն մինչև երէկ. այսօր գարերու երազին իրականացումն է։

Հայեր բուն իսկ իրենց երկրին մէջ հպատակ ժողովուրդ մը էին, չըսելու համար՝ սարուկ։ Այս Տէր են իրենց երկրին։

Հայկական վեհապետութեան և պետականութեան պատմութիւնը, որ 1375 թուականէն ասդին ընդհատուած էր, ահա՛ վերսկսած է Բագրատունեաց թագաւորական խանդով և թափով։

Ո՛չ միայն Հայազգի այցելուներ՝ հապա նաև տարազգիներ՝ փայլուն վկայութիւններ կուտան Հայաստանի բազմակողմանի առաջդիմութիւնների մասին։ Երեւան արդիական քաղաք մը է, կը կայանայ ասենք, որ վարկ ու պատիւ պիտի բերի մեծ երկրի մը։ Եւ առաջդիմութիւնը միայն քաղաքներու եւ հինգ տարիներու յարատեւ ու անխոնջ աշխատութեան պտուղը եղած է։ Դէնիսը-ոլորի ալեակներ Տր. Հիւլէթ Ճանսըն, անցեալ օր հրապարակեց կայեց, թէ քսան և հինգ տարի առաջ յարգանքի հիւրանոցներ կամ մուռ, ցեխոտ և փոշոտ փողոցներով գիւղաքաղաք մը էր Երեւան, 17,000 բնակչութեամբ, իսկ այսօր գեղեցիկ շէնքերով սալայատուած փողոցներով, նորաշէն, գեղեցիկ քաղաք մը՝ 170,000 բնակչութիւնով։

Հայ անունին հետ զուգորդուած էր երբեմն՝ այն ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ և ԳԱՂԹԱԿՈՒԹԻՒՆ, այսուհետ զուգորդուած է նաև ԵՐԿԻՐ մը —Հայաստան— և ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ։ Մեր ազգային գոյութեան պարունակները միայն անցեալի պատմութիւնը չեն այլեւս, ո՛չ ալ միայն լեզու, կրօնք, գրականութիւն, կամ կրօնք և աւանդութիւն, այլ, նաև՝ քաղաքական կեանքի մը թանձրացեալ գրականութիւնը։

Նոյեմբերը՝ գէթ ամերիկահայերուս համար «Նորհակալութեան» ամիսն է։ Ու մենք, հայերս, տարակոյս պատճառներէ աւելի ըլլալով, սա մտադիր պատճառն ալ ունինք շնորհակալ ըլլալու։ այս ամսուան մէջ կրնանք տօնակատարել Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը —այս տարի՝ 25-ը։

Ու երբ կ'անդրադառնանք այդ իրողութեան, բուն համար ամէն հայու սիրտը ուրախութեան կ'ուռի, չենք կրնար ընդդիմանալ փորձութեան քանի մը խորհրդածութիւններու ընելու։

Առաջին, արդէ՛ տաղդիմութեան ազդակ եղած է, և, Խորհրդային Միութեան պաշտպանութիւնը, առաջնորդութիւնը և օժանդակութիւնը։ Դուրսիայութեան օգնութիւնը՝ եղբայրական բարեկամութեան ցոյց մը էր, բայց Խորհրդային Միութեան գանձարանէն յորդած միլիոններուն գումարներն էին, որ անապատը ծաղկեցուցին։ «Ցեռնոգործ»ով գեռնութիւն ըրաւ։ Եւ ինչ բաղդաւորութիւն։ Առանց այդ օգնութեան մեր ազգակցայ խատանքը այս աստիճանի պիտի չարդասաւորէր։

Օգնութիւնը միայն տնտեսական ալ եղած է։ Մենք պետական կեանք չենք ունեցած, որ պիտի կան մարդիկ ունենայինք։ Ու եթէ մեր եսին դապարիշ ուժ մը չըլլար, մեր պետական կեանքը գէթ իր առաջին քսանեհինգ տարիներու կազմակերպելու չրջանին, այնքան յաջող պիտի չըլլար, որքան եղաւ։ Դատիարակ մը ունեցանք։ Եւ աւելորդ է գրել, պատկառազդու դատիարակ մը, որուն կամքը սասնել անկարելի էր։

Այսօրուան մեր ինքնօրէն, այլ կանեալ պետականները, բարեբաստիկ զէպք մըն է։ Տարապայմաններու տակ, «նէ փոքր ժողովուրդի համար նախընտրելի է ինքնօրէնութիւն՝ հսկողութեան (մանաւանդ) կամ պաշտպանութեան տակ, քան բացարձակ անկախութիւն, առանց ուժեղ բազուկի մը հովանոցի։ Գոնէ մենք հոգ չենք հատած՝ ո՛չ թուով, ո՛չ ալ աշխարհագրական տարածութեամբ։ Տկար ազգերուն թեւին տակ զօրաւոր կ'ըլլայ։ Բացարձակ անկախութիւն, քան մեզի, սին երազ է։

Մանաւանդ, արդէն մեր անցեալ պատմութեան մէջ ալ, մեծաւ մասամբ ԿԱԽԵԱԼ ինքնօրէնութիւն մը ունեցած ենք։ Գերիշխան տէրեր ունեցեր ենք միշտ —Պարսիկները, Արաբները, Յոյները, Լեհերը կարելի՝ Եւ ամենաբախտաւոր գերիշխանութիւնները կը վայելէ մեր երկիրը։ Այս իրողութիւնը անվիճելի է։

Երկրորդ, մեր ազգային կեանքին ծանրութիւնը կեդրոնը եկեղեցին եղած է, և հակոնալի, բացարելի պատճառներով։ Երբ քաղաքական կեանք և

(Շար. Դ. էջ)

ԱԶԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԴՊՐՈՑ

Գրեց՝ ՊԵՏՐՈՎ

Հայաստանի ժողովուրդին մէկ հինգերորդը՝ քառասուն միլիոն փոքրիկներ կը զանուին Հանրապետութեան քաղաքներու և գիւղերու դպրոցներուն մէջ։

Բազաքի դպրոցներուն նոր տարեշրջանի բացումը հանդիսաւոր առիթ մ'եղաւ։ Պատերազմական հեռանային կրթութեան պաշտօնատարներ այցելեցին պետերներուն՝ ան նց յաջողութիւն մաղթելու իրենց ուսման մէջ։ Մասնաւոր շնորհաւորութիւններ եղան նորեկներուն, փոքրակազմ, ահաբեկ փոքրիկներուն, որոնք իրենց մուտքը կը գործեն դասարանական կեանքի գարմանալիքներէն ներս։

Վերջին շաբաթը անցուցի մի քանի դպրոցներու մէջ, ուսումնասիրելով կրթական գրութիւնը։ Մեծ թիւով Ազրպէյճանեանները և Ռուսերը (այս վերջինները սեռած են կրօնական աղանդէ մը, այստեղ հաստատուած անցեալին մէջ, հալածանքէ փախչելով), կը բնակին Հայաստանի մէջ։ Հանրապետութեան 1,136 դպրոցներէն 250ը կը գործածեն ասոնց լեզուն — 200ը Ազրպէյճաներէն և 50ը Ռուսերէն։

Բոլոր դպրոցները՝ նրաւաստութեանը ներքև են Հայաստանի Կրթական ժողովրդական Կոմիսարիատին, զոր կը ղեկաւարէ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆ. երբեմն գիւղական վարժուհի մը, 48 տարեկան, որ կը դասաւանդէր Հայաստանի մէջ։ Տարեշրջանը սկսելէն առաջ, ան ինձի թելադրեց ուսումնասիրել՝ Հայաստանի դպրոցները։ «Այդ պիտի օգնէ քեզի՝ հասկնալու թէ ինչո՞վ կը տարբերին անոնք Մոսկուայի, կամ Լենինգրադի, Արքանկելի Ռուս դպրոցներէն»։

Ի գործ դնելու համար ազգային սկզբունքը, վերայ են հիմնուած Հանրապետութեան դպրոցները։ Սովիէթ Միութեան տիրող եօթնամեայ և տասնամեայ (դպրոցական) ծրագիրները այնպէս մը յարմարուած են՝ որ անոնց մէջ կարելի ըլլայ ներմուծել Հայերէն լեզուն, Հայկական պատմութիւնն ու գրականութիւնը։ Այս՝ ձեռք բերուած է թեթեւօրէն, կրճատելով օտար լեզուներու, մանրէաբանութեան և Ռուս սերնդի դասընթացքները,

Հայաստանի դպրոցներուն աշակերտները կը ըսկսին Ռուսերէն սորվիլ Գ. կարգէն։ Դասընթացքը այնպիսի կերպով մը ծրագրուած է, որ անոնց բաւարար ծանօթութիւն կուտայ լեզուի մասին, զիրենք կարող դարձնելու յետ շրջանաւարտութեան՝ շարունակելու իրենց ուսումը՝ ո՛ւեէ Ռուս բարձրագոյն դպրոցի կամ ճեմարանի մէջ։ Երեք օտար լեզուներէն — Անգլերէն, Ֆրանսերէն և Գերմաներէն — մէկը կ'ուսուցուի Ե. կարգէն սկսեալ։

Ազրպէյճանեան դպրոցներուն ծրագիրը կը ներկայացնէ աւելի դժուար խնդիր մը։ Ինչպէս Հայ դպրոցներուն մէջ, վարի դասարաններուն գրեթէ կէս ժամանակը յատկացուած է՝ ազգային լեզուին և ազգային պատմութեան, գրականութեան ու աշխարհագրութեան։ Սակայն, Ազրպէյճան փոքրիկը սորվելու է թէ՛ Հայերէն և թէ Ռուսերէն։

Ինչ կը վերաբերի Հայաստանի մէջ գտնուող Ռուս դպրոցներուն, անոնց դասընթացքները նման են Մոսկուայի սովորական երկրորդական դպրոցներուն, սակայն Հայերէն լեզուի յաւելումով, որպէս Հանրապետութեան լեզուն։

Այս պատշաճեցուած գրութիւնը, ազգային առանձնայատկութիւններուն վերայ հիմնուած, յաջողած է, տալով կատարեալ կրթութիւն մը դպրոցական տարիքի մէջ գտնուող բոլոր փոքրիկներուն։

Թէև Հայերը տէրն են Սովիէթ Միութեան ժողովուրդներու ամենահին մշակոյթներէն մէկուն, ցարական կառավարութիւնը չէր քաջալերեր՝ Հայերէն լեզուով դպրոցներու բացումը։ Նախայեղափոխական ժամանակներուն, երկու երկրորդական դպրոցներ և 289 տարրական դպրոցներ Ռուսերէնով կը ղեկավարուէին։ Այսօր տասնամեայ դպրոցներու թիւը միայն 160 է։

Երևանի Ռուսերէն դպրոցներէն միայն այցելութեանս միջոցին, տեսուչին հարցուցի, թէ շրջանաւարտներէն քանիսն բարձրագոյն դպրոցներ կը յաճախեն։

«Կրնամ ըսել՝ մօտաւորապէս կէսը իրենց ուսումը կը շարունակեն»։

«Այդ անոնց դէպի Ռուսիա տեղափոխուիլը կը գիւրացնէ, կ'ենթադրեմ»։

«Ո՛չ բոլորովին։ Անոնք ճեմարանական կրթութիւն կրնան ստանալ Երևանի մէջ, եթէ փափաքին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ն Ա Ց Ա Ս Ա Ն

✶ Հայաստանի երկրորդ երկրաշարժային կայանը բացուած է Լենինականի մէջ։ Կը պատրաստուին բանալ ուրիշ երկու կայաններ ևս։ Ասոնցմէ Ջորրորդը պիտի գտնուի Պայոբաքանի՝ Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի դիտարանին մէջ։

✶ Նայիրի Զարեան կը հաղորդէ, որ անցեալ երկու տարուան ընթացքին, 400 գրական երկեր լոյս տեսած են Հայաստանի մէջ։

✶ Ազատ Մանուկեան շաբաթած է «Սասունցի Դաւիթ» անունով մանկական Օպերա մը։ և «յամառ զորձը» երեխաներու համար երաժշտական պատկեր մը։ Ան հեղինակած է, նաև, Ս. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» հերոս Աղասիի մօր երգը։

Մեներգ մը ևս գրած է Ս. Աբովեանի «Բայթ»ներուն վրայ։

✶ Երաժշտագէտ Տ. Տէր-Մարտիրոսեան գրելու վրայ է «Համերգային բացում» մը։ Այս նուագադրային հատերով, ան պիտի արտայայտէ Սովիէթ Միութեան փառապանծ յաղթանակը և անոր ժողովուրդներուն ազատութիւնը։

✶ Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիան Լ. Յովհաննէսեան գրած է «Հայ բժշկութեան պատմութիւնը»։

✶ Անտոն Նաւասարդեան Սովիէթ Միութեան կոփարարի ախոյեանութեան չորս ամենագօրաւոր մարտիկներէն մէկն է։

Գ Ա Ղ Թ Ա Ճ Խ Ա Ր Հ

Նիւ-Եորքի մէջ, Խորէն Տէր—Յարութիւնեան, տաղանդաւոր Հայ քանդակագործը, (Շար. ը Դ. էջ)

Մեր (Հայաստանի) պետական Համալսարանը ուզի Ռուսերէնի բաժանմունք մը։ Այդ ուզին, նաև մեր վարժապետանոցն ու բժշկագիտական հիմնարկները։ Եւ Բազմաբուեստից Հիմնարկին մէջ դասաւանդուելիս ները Ռուսերէն են»։

Միեւնոյն հարցումը կ'ուղղեմ Ազրպէյճանեան դպրոցի մը տեսուչին։

«Հայաստանի մէջ իրենց ուսումը լրացնող Ազրպէյճանները՝ իրենց մայր լեզուի բարձրագոյն ուսուցչութեան ուսումը միայն կրնան ստանալ Երևանի մէջ։ Սակայն, մի մոռնար, որ անոնք թէ՛ Հայերէն և թէ Ռուսերէն կը սորվին դպրոցին մէջ։ Ու չատ մը պարագաներու, ապրելով Հայերու հետ այնքան սերտ մերձաւորութեան մէջ, անոնք Հայերէն լեզուն կը խօսին չատ սահուն»։

Տարբեր դպրոցներու տեսուչներուն հետ իմ խօսակցութեանս մէջ, ես պատահականօրէն տեղեկացայ, որ բարձրագոյն կարգի ուսանողներուն տենչանքն է՝ մասնագէտ դառնալ։ Ասով կը բացատրուի, թէ ինչո՞ւ չորս կամ հինգ դիմում կատարողներ կան Հայաստանի բազմաթիւ տեխնիկական դպրոցներուն, ամէն մէկ հատ բացին համար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՎՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Գրեց՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

Իմ Հայաստան դարերդ անցան մահկանացու լուսնակի տակ,
Արև գարուն ելար միայն արևի տակ սովետների,
Բախիդ համար է՛լ չես լալիս մօրս նման դու հերաձակ,
Քո երգած բախտը գտար արևի տակ սովետների։

Բայց թէ ինչպէս չասեմ, թէ հին քո ճամբէքին շատ ես լացել,
Լացդ լսել քո գետերից՝ արևմուտքն է քար մնացել։

Դու ծաղկում ես այսօր քո հին պատմած հէքիաթ պարտէզի պէս,
Քարերդ անդամ վարդեր ելան՝ կրծքին քո վարդ ալիկների,
Ու քո պանդուխտ որդիքն ահա հազար կողմից գալիս են քեզ,
Դու դարձել ես դրախտ-պարտէզ՝ արևի տակ սովետների։

Բայց թէ ինչպէս չասեմ, թէ հին քո ճամբէքին շատ ես լացել,
Ու լեռներդ աչքդամ, Սևան լիճդ լացիդ հետքն է մնացել։

Հիւղերի տեղ ապարանքներ ու պալատներ հրան գմբուխտ,
Բախտդ բացւեց հազարագուռ պալատի պէս հէքիաթների,
Քո տարերի կարաւանով Մասիս լեռդ որպէս նաւ-ուղտ՝
Օգիդ կգայ շուտով՝ արևի տակ սովետների։

Բայց թէ ինչպէս չասեմ, թէ հին քո ճամբէքին շատ ես լացել,
Աչխարհ հանել գետերդ արցունք՝ բայց աչխարհն է լուռ մնացել։
Գալիքներդ այնքան են վեհ՝ որ պերճ ներկագ մանուկ է գեռ,
Արեգակն է դայակը քո անմահ ձեռքով առաջնորդի,

Դու ծաղկեցիր իմ Հայաստան, գու կծաղկես դա՞ր ու դարե՛ր
Ո՛րքան արևն ուզի շողեր հովանու տակ սովետների։

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԵՐԳ

Գրեց՝ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Աչք ենք բացել Երևանում, նա մեզ է մայր, և օրօրան,
Հեռուից-հեռու շուք է արել մեզ Մասիսը սիրազորով,
Ասես ծնած մի յարկի տակ՝ մտերի՛մ ենք դարձել իրար,
Արի՛ շրջե՛նք Երևանի մանկութի ընկեր փողոցներով։

Տե՛ս ծառերը այս նորաշէջ՝ նրանք մեզ հետ հասակ առնել,
Մեր զարդոցի ծնօթ ճամբին հո՛վ են արել մանուկ մի օր,
Հիմի սիրոյ մեր գաղտնիքին հովանի են արգէն դառել,
Արի՛ շրջե՛նք Երևանի սիրոյ ճամբայ փողոցներով։

Ահա՛ շէնքերն այս վարդաբոյս, նայիր ո՞նց է շուենչը հայի
Ոգի տուել այս քարերին աչխարհաչէն իր հանճարով.
Խաղաղ ու լուռ ու եղնիկ է դարձել այստեղ ժայռը վայրի,
Արի՛ շրջե՛նք Երևանի հայրենառատ փողոցներով։

Զանգո՞ւ ինչնենք՝ նա ձորերում բարախող սիրտ ու սրտակից,
Ո՞ւր էլ լինենք, թէ ովկիան էլ մեր դէմ շաչի յուզախառով,
Նրա ձայնը մե՛զ կհասնի հազար սարի, քարի տակից,
Արի՛ շրջե՛նք Երևանի Զանգու տանող փողոցներով։

Թէ հուր ունենք, նո՛ւր էլ ունենք՝ այրողներին զով ու աղբիւր,
Թէ շող ունենք, նո՛ւրք էլ ունենք՝ մրդի սնի, մրդերի ծով։
Մե՛զ են կանչում այդ ինքներից հայոց տաղերը գինեբոյր,
Արի՛ շրջե՛նք Երևանի այդի հանող փողոցներով։

Ե՛կ, թող քամին փչի՛ բերի, փուի թո՛ղ մեր ճանապարհին,
Թո՛ղ մենք այրենք շոգին, տապին՝ մեր արևի անմար հրով,
Միայն նայենք ու աչքը մեր մի՛չտ դէմ առնի Մասիս սարին,
Միայն շրջե՛նք Երևանի, Երևանի՛ փողոցներով։

Ի Մ Ա Ց Ա Կ Ա Ն Կ Ե Ա Ն Ք

✶ Քանի՛ երեւակայած հերոսներուն մօտ, զոհուելու կամքն ու որոշումը կը բերին պարտականութեան գիտակցութենէն։

✶ Վա՛յ հերոսին, կ'ըսէ Քարլայլ, եթէ ան կը գիտէ կեանքը՝ որպէս աղբիւր ուրախութիւններու։

✶ Շարունակէ՛ ճանապարհդ, և թո՛ղ մարդիկ խօսին ինչ որ կ'ուզեն (Տանդէ)։

✶ Արուեստը իր օրէնքներով կը նեղէ բանաստեղծին ձգտումը։ Բանաստեղծը պարտի բառերուն մէջ փնտռել հակազդող ուժեր (Փոլ Վալերի)։

✶ Սիրոյ մէջ. յանախ կը կասկածինք այն բանին, որուն արէնին չատ կը հաւատանք։

✶ Արէնին մեծ երջանկութիւնը, զոր սէրը կարենայ տալ, սիրած կնոջ հետ առաջին ձեռքի սեղմումն է։

✶ Ազգասիրութեան ու ճիգի օրէնքը կը վարէ աչխարհներու անհունութիւնը (Անթոլ Ֆրանս)։

✶ Եթէ մշտագործն պատճառներու բարոյական տեսութիւնը՝ մարդկութեան խղճին մէջ թափանցէր, երկրիս բոլոր ժողովուրդները իմաստուններու հանրապետութիւն մը պիտի փոխէ (Անթոլ Ֆրանս)։

✶ Զկայ գեղեցկութիւն առանց քծոի, և մեր ամէնէն շատ սիրած բանը, նորէն, անծանօթն է (Անթոլ Ֆրանս)։

ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՍՊԱՏԱՆ

Համարաբական Միութիւնը, որուն երկունքը դժուար եղաւ, լոյս տեսաւ 1944 Հոկտեմբերին։

Մեծ Սուրբիոյ մը ծրագիրը (սիրելի՝ Եմիր Ապտալլահի և Նուբարի էլ Սաիտ Փաշայի) իր սաղմին մէջ խեղդուեցաւ, երբ Ազգերաց Գրասենեակը որոշեց, Միութեան հաստատումին որպէս նախապայման, ներկայ սահմաններուն պահպանումը։ Անդրադարձանք և Նուբարի Փաշան ստիպուեցաւ ենթարկուիլ արաբ միւս երկիրներու կամքին։ Ինչպէս որ Նահաս Փաշա նախապէս ցուցուցած էր նման ծրագրի մը դժուարութիւններու անկարելիութիւնները։ Ան զայն (ծրագիրը) նախ ձեռնարկեց էր իւրաքանչիւր երկրի պատուիրակներուն հետ, յետոյ ընդհանուր ժողովի մէջ։ Ու այն եզրակացութեան հասկած էր, որ Համարաբական Միութիւնը չէր կրնար ծնիլ ու ապրիլ առանց բոլորին համաձայնութեան։

Այսօր, ընդդիմադրութիւն մը կը թուի չգոյութիւն ունենալ, Միութեան իսկ ծոցին մէջ։ Այս ընդդիմադրութիւնը անտարակոյս գաղանի է։ Բայց անո՛ր պէտք է պարտիլ, երբեմն-երբեմն թերթերուն մէջ տեսնել, թէ Մեծ Սուրիոյ մը ծրագիրը չէ լքուած, և թէ ամէն ժամանակ, արժանի է շմոռցուելու։

Ուրիշ կերպ պիտի չգործուէր, եթէ ուզուէր ընդհակառակ Համարաբական Միութիւնը, կամ անոր կարելորութիւնը՝ նսեմացնել։

Աւելորդ չէ նկատել, որ Միութեան ծնունդը, որ տեղի ունեցաւ վիհանձնութեան ու լքումներու լաւագոյն պայմաններուն մէջ, կրցած է խանգարել միջազգային քաղաքականութեան մը որոշ ծրագիրները։

Համարաբական Միութիւնը չի՛ կրնար ապրիլ և դառնալ օգտակար, բայց միմիայն ոչ իրարու հանդէպ վստահութիւն մուցանելով, իրենց անկախութեան գաղափարով և իրենց իրաւունքները պաշտպանելու վճռականութեամբ։ Անհաւասիկ, ընդդէմ և ողջմիտ առաջադրանք մը, որ, յաջողելու համար, պէտք ունի բոլորին անկեղծ գործակցութեանը։

Միութիւնը պարտի աւելի միտարը ըլլալ և զբաղիլ, հաւասար ուշադրութեամբ, քաղաքական և տնտեսական հարցերով։ Սուրիական Պատուիրակութեան Նախագահը յայտարարած է, 1943ին.

«Կ՚ուզենք օգնել մեր ազգերուն մը կազմութեան, սնած մեծ յոյսերով, զոր Միութիւնը միայն կարող է զօրացնել և անկեղծ համագործակցութիւն մը իրականացնել։

Մեծ Սուրիոյ մը ծրագիրը չէ՛ միայն այլասնելիս։ Այլ թուրքիոյ հետ միանալու, զայն իր ծոցին մէջ առնելու գաղափարը աւելի՛ մտահոգիչ է։

Համարաբական Միութիւնը միջազգային քաղաքականութեան համար փորձաքարշ մը չէ՝։

Լիկային ոյժը, իր իրակա՛ն ոյժը, իր նախագծած սահմաններուն մէջ մնալն է։ Ցարուիլ և ուզել ամէն գնով իր շրջանակէն դուրս ելլել, դառնալ է, փոխանակ միութեան ազդակ մը, այլ անհամաձայնութեան խայծ մը։

Արաբական Լիկան ծնած է պահանջքէ մը, լայնօրէն շրջանային կառոյցի մը պաշտպանութենէն։ Լմէն ինչ որ կ՚անցնի այս սահմանումը, ոչ ժամանակին բոյց ապարաբերութեան մէջ, զայն իրեն կը հրաւիրակեցնէ և անով կ՚ըլլայ աւաղ, անմէջ բանուելամբ արուեստական կազմակերպութիւն մը։

Թարգմ.՝ ՆԱՆԱ

ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

✶ Համբաւաւոր գիտնական Ալնշթայն՝ մանկութեան ատեն այնքան ուշ լեզու եկաւ, որ ծնողքը, ուսահատած, երկար ատեն կարծեց, թէ խուլ-համր նած էր։

✶ Աւետարանը Զինարէնի թարգմանողը եղած է, 800-ական թուականներուն, հայ մը։ Մաքսի մէջ նած Յովհաննէս Լասարը։

✶ Զօրասիրը, որ պարսկաստանի զրաքաշտան կրօնի հիմնադիրը եղաւ, ամբողջ երեսուն տարի պանիրով սնունցաւ։

✶ Ստոյիկեան Փիլիսոփայութեան հիմնադիր յոյն մեծն, իր գաղափարներուն կողմէ չաշխարանքի ենարկուած էր։ Ան, ասոր հետեւանքով, իր մեղայսները չմատնելու համար, ակռաներովը կարեց։ լեզուն։

ՆՈՒԱԳԱՅՈՒՄԲԻ ՊԵՏ 9 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ

Շաբաթ մը առաջ, Ռեյթերը հաղորդեց, որ Նեմբերիոց կամպա, 9 տարեկան մանուկը, Ռոմի Ներքին համերգային նուագախումբը ղեկավարած Տգան պարտուարուած է աթոռի մը կենալու, կանգնալ վարելու համար երգչախումբը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԻՆՈ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

(Շար. Գ. Էջէն)

ցուցանդէս մը տուած է։ Ծուցադրուած երկերը իր վերջիններն են, զոր քարով կամ փայտով քանդակած է։

✶ Փարիզի մէջ, հայ նշանաւոր իւղանկարիչ Զ. Մուրթաֆեան արուեստի խոր ըմբռնողութեա՛մբ թաթաւուն աւելի քան 50 պատառներ ցուցադրած է «Կալերի Աշաթ»ի մէջ։ Ցիրանական թերթերը մեծ գովեստով խօսած են իր մասին։ Զ. Մուրթաֆեան արգէն ծանօթ է գեղեցկագիտական նիւթերու շուրջ իր խոր գրութիւններով։

✶ Հայկ Պէրպէրեան փարիզի «Սօսիէթէ Ազիաթիք»ի անգամ ընտրուած է։ Այս ընկերութեան միակ հայ անդամն է։ Ան, Փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեանին հետ միասին, անդամ է, միաժամանակ, Փարիզի «Վեզուբաանական Ընկերութեան»։

✶ Ուիլիըմ Սարոյեան, քանակէն արձակուելով, տուն՝ Սան Ֆրանչիսքօ վերադարձած է։ Ան, մօտ ատենէն, պատերազմի իր ապաւորութիւնները ընդգրկող վէպ մը պիտի հրատարակէ։

✶ Արլէն Ֆրէնսիզ կեղծանունով հայ նշանաւոր դերասանուհին՝ Ֆ. Գազանեանը՝ «Ֆրանսական հպումէ կատակերգութեան մէջ, գլխաւոր դերը ստանձներ է, Պրիան Հէրնի հետ։

✶ Տօքթ. Սեւակ, հայ նշանաւոր բժիշկ-քիմիաբանը, յայտարարած է, որ Ամերիկայի մէջ բազմաթիւ հայ երիտասարդ գիտնականներ մեծ նպաստներ բերած են պատերազմի գիտական գործադրութիւններուն։ Մէջն ըլլալով Հիլէական Ռումբը։

✶ Ռուսական «Թիւ 217 Աղղիկ» շարժապատկերը Ամերիկայի մէջ կը ցուցադրուի, այժմ։ Այս ժապաւէնին նուագագրութիւնը կատարուած է Ա. Խաչատուրեանի երաժշտական ստեղծագործութիւններով։ Ինչ որ ազգու ապաւորութիւն մը կուտայ ամբողջ տեսարանադրութեան։

ԿՈՉ

ԶԷԹՈՒՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅԵՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆՑ

Հայ Ազգային խորհուրդը պաշտօնապէս վաւերացուցած է «Արձագրոյն Զէյթունի Վերաշինող Միութիւնը»՝ որպէս ԻՒԱՋՕՐ կամքէ արձանագրելու Անխտիր բոլոր Զէյթունցիները՝ Հալէպի և իր շրջաններուն։

Կը խնդրենք թղթակցութիւնները ընել հետեւեալ հասցեով՝

Ռուպէր Զօլաքեան
Ա. Թաղ թիւ 94, Նոր Գիւղ,
(Մէյտանի քարաքոլին մօտ)
2—3 Հալէպ

= ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ =

Ազգ. Վ. Կիւլպէնկեան Մայրանոցի խնամակալութիւնը կը յայտարարէ թէ Մայրանոցին երկրորդ յարկին հիւսիսեան պիտի ձեռնարկուի և ԱՃՈՒՐԻՒ պիտի դրուի։ Ասոր մասնակցիլ փափաքողները ծրագրին և նախահաշիւին շուրջ տեղեկութիւն ստանալու համար, թող հաճին գիմել, Պր. Երուանդ Տէմիրճեանի Գրասենեակը, մինչեւ Փետրուար 20—Պոսթան Քիւլաբ-Հալէպ։ Խնամակալութիւն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Շար. Բ. Էջէն)

տականութիւն չէլլան, ընդհանրապէս եկեղեցին իր հայրական թեւերը կը տարածէ ազգին վրայ և պետականութեան տեղը կը գրաւէ ժողովուրդին գիտակցութեան մէջ։ Հիմա, ծանրութեան կեդրոնը անդամ մը ալ կը դառնայ, կ՚ըլլայ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ։ Միաւորիչ ուժը ոչ թէ մէկ եկեղեցի մը զաւակները ըլլալու գիտակցութիւնն է, հապա՝ մէկ ԵՐԻՐԻ մը, մէկ ԱԶԳԻ մը, մէկ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ մը զաւակները ըլլալն է։

Հայ մը հայ է, որովհետեւ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ մը մասն է։ Պետութիւնը եկեղեցիին անջատուած է։ Հայաբեթան պիտակը իր շնչակ տեղը պիտի գրուի։ Մեր պետութեան համար, ինչպէս ամէն արդիական պետութեան համար, եկեղեցիները հաւասարապատիւ դիրք ունին։ Ուր որ խղճի ազատութիւն կայ, հոն այս անխարականութիւնը անխուսափելի կ՚ըլլայ։ Այդպէս է, այսօր, նաև մեր երկրին մէջ։

Երրորդ, մենք այնպէս կը հաւատանք, թէ պաշտպանեալ պետութիւն մը ունենալիս իր բարերար ներգործութիւնը պիտի ընէ արտասահմանեան այս կարգ մը երկիրներուն վրայ, ուր հայկական գաղութներ կան։

Թուրքերը երկու անգամ խորհելու պիտի ստիպուին, իրենց երկրին սահմաններուն մէջ մնացող հայերուն դէմ չարիք ընելէ առաջ։ Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը զսպիչ ուժ մը պիտի ըլլայ՝ անոնց չարադաւ խորհուրդներուն և կամքին վրայ։ Սուրիոյ և Լիբանանի, ու Պարսկաստանի Հայոց համար, Պաշտպանութեան աւելի վստահելի յոյս մը՞ն է պետական Հայաստանը իր «կռնակովը» քան Անգլիա կամ Ամերիկա։ Ուրեմն, մեզի այսպէս կը թուի, թէ գաղութահաւերաւ հրաժարելու ենք մեր հին երազատեսութիւններէն և անձնատուր ըլլալու ենք՝ սա իրատեսութեան թէ կա՛մ Ռուսիան է, ու պիտի ըլլայ, մեր պաշտպանը և կամ՝ ալ պաշտպանութեան յոյս չունինք։ Հայաստանի Ժողովուրդին դաւանանքը այդ է։ Երկրին քաղաքական հիմերը այդ դաւանանքին վրայ գրուած են։ Բայց, Գաղութահայութեան դաւանանքն ալ նոյնը ըլլալու է։

Հայաստանի քաղաքական կազմը քննադատելու ժամանակը չէ հիմա։ Հայաստանը գրբաբեն, ներսէն զօրացնելու պարտականութիւնը հրամայական է։ Իսկ որ ունինք հիմա. 600 տարի սպասեցինք որ ունենանք։ Ուրեմն մեր ունեցածին յարգը լաւ գիտանք։ Բարեշրջման օրէնքին վրայ ալ, նոյն ատեն, հաստատ պահենք մեր հաւատքը։

«Հ. կ.» Ա. Ա. Պ.

ՍՕՎՈՒԷԹ

ՀԱՅՆԱՍԷՓԻՒՐԻ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԷ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՎՐԱՑ

Մի ցեալ Ազգերու համաժողովը իր նիստերը կը գումարէ, և ազատատենչ ազգերը ուշադիր կը հետեւին անոր աշխատանքներուն։ Միայն թէ, կարգ մը երկիրներու մէջ, խաղաղութիւնը կեղծ բարեկամներ ունի։ Անոնք մէկ կողմէ «հաշտութիւն, հաշտութիւն» կը յեղեղին, իսկ իրականին մէջ այդ գաղին դէմ կը քալեն։ Կը կարծենք, թէ Թուրքիոյ մէջ ալ գոյութիւն ունին այս կարգի թշուառներ։

Սատաք, շինծու և կեղծաւոր ձայնով մը, կ՚ըսէ թէ Մի ցեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը խաղալիք մըն է մեծերուն ձեռքը։ Սատաքին, դատիր Նատիներուն, թուրանական «Թասվիրի»ին վերջին գրութիւնները կուգան հաստատել, թէ Թուրքիոյ յետադիմականները կ՚ուզեն պառակտել մեծ պետութիւնները եւ խաղաղութեան գաղը ջուրը ձգելու Ասիկա իրենց հին հիւանդութիւնն է։

Եալչէն, «ա՜խ վա՜խ» ընելով, մազերը կը փետէ։ Թուրք յետադիմականները մէկ կողմէ լեզու կ՚երարկեն Պալքաններու դէմ, եւ միւս կողմէ կը պնդին թէ Թուրք քաղաքականութիւնը Պալքաններու բանալին է։ Թուրքիա՞ որ քաղաքականութեան բանալին է արդեօք։ Ո՞վքեր են Եալչէնները։ բարեկամները։ Հարցնելու պէտք կայ՝ մի՞թէ։ Այդ բարեկամները զարշելի մարգիկ են, որ իրենց ազգային շահերը վաճառի դրած են։ Ցաշական մեացորդները, Պոնսյի Իալամերուն դահիճը՝ Միխայիլովիչ, Պուլկարիոյ ազէնտ՝ Ցիլով։

Ինչպէս գիտենք, երբ սկսաւ Պալքանեան պատերազմը, Թուրքիա միս մինակ թողուց Ցունաստանը, եւ ո՛չ իսկ տեղն երերաց, Եուկոսլաւիոյ օգնելու համար, հակառակ Պալքանեան Ուխտին։ Հիմա, որ ճգմուեցաւ գերման զօրապաշտութիւնը եւ Պալքանները կը վերակազմուին, Թուրք յետադիմականները հաճոյք չեն զգար անշուշտ ասկէ։ Անոնք կը շաղակրատեն եւ կ՚ըսեն, թէ «մենք ալ քրմենք թափեցինք»։ Անոնց այս պոռոտաթաստութեան նպատակն է ժողովուրդին ուշադրութիւնը տարբեր կողմ դարձնել, եւ առիթ չտալ, որ տեսնէ ներքին ծանր կացութիւնը։

Հակառակ Թուրք յետադիմականներու կեղտոտ մտքերու, Պալքանեան ազգերը պիտի քալեն անխափան ազատ եւ ժողովրդավար ճամբէն։

ԱՏԱՆԱՑԻ ՀԱՅԵՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կը խնդրուի Ատանայի Հայրենակիցներէն որ առաջիկայ Կիրակի, 10 Փետր. 1946, երեկոյեան ժամը 7ին Կիլիկեան Վարժարանի Աղջկանց բաժնի սրահին մէջ ներկայ գտնուին, խորհրդակցելու համար հայրենակցական խնդիրներու շուրջ և վերակազմելու համար Հայրենակցական Միութիւնը։